

Nr 377.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att fullgöra reservtruppövning; given Stockholms slott den 26 april 1918.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga följande

Förslag

till

L a g

om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att fullgöra reservtruppövning.

Härigenom förordnas som följer:

Värnpliktiga, som tillhöra 1909 års klass vid fotfolket eller 1913 års klass vid rytteriet, fältartilleriet, positionsartilleriet eller fältingenjör- och fälttelegraftrupperna samt ännu icke fullgjort dem jämlikt § 27 mom. 3 värnpliktslagen åliggande reservtruppövning, må, i den utsträckning Konungen närmare förordnar, befrias från skyldighet att fullgöra dylik övning.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

E. A. Nilson.

*Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
26 april 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Efter gemensam beredning inom lantförsvars- och jordbruksdepartementen yttrade chefen för förstnämnda departement, statsrådet Nilson, följande:

»Uti § 27 mom. 3 värnpliktslagen stadgas följande:

Vapenför värnpliktig, vilken tilldelats hären, med undantag av dem, som nämnas i mom. 1 D av denna §, är skyldig att, på sätt Konungen närmare förordnar, delta i reservtruppövning:

vid fotfolket, fästningsartilleriet, fästningsingenjörtrupperna, trängen och intendenturtrupperna i högst femton dagar under nionde eller tionde året, samt

vid rytteriet, fältartilleriet, positionsartilleriet samt fältingenjör- och fälttelegraftrupperna i högst tjugufem dagar under femte eller sjätte året.

Av följande sammanställning framgår, vilka årsklasser värnpliktiga äro avsedda att under innevarande år undergå reservtruppövning.

	Årsklass (-klasser)		
	som erhö- llit uppskov år 1917.	som äro tjänst- göringsskyl- diga år 1918.	som enligt V. L. § 27: 3 måste fullgöra reservtrupp- övning 1918.
<i>Infanteriet:</i>			
Samtliga infanteriregementen utom			
I. 1, I. 2 och I. 26.....	1909	1909 och 1910	1909
I. 1, I. 2, I. 26	—	1910	—
<i>Kavalleriet</i>	—	1913	1913
<i>Fält- och positionsartilleriet</i>	—	1913	1913
<i>Fästningsartilleriet</i>	—	1910	—
<i>Fältingenjör- och fälttelegraf-</i> <i>trupperna</i>	—	1913	1913
<i>Fästningsingenjörtrupperna</i>	—	1910	—
<i>Trängen</i>	—	1910	—
<i>Intendenturtrupperna</i>	—	1910	—

Med anledning av en utav den av Kungl. Maj:t tillsatta s. k. produktionskommittén gjord framställning har nu fråga uppstått om inställande av reservtruppövningarna under innevarande år.

Nyssnämnda kommitté har nämligen uti en till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet avläten skrivelse den 15 april 1918 anført, att den av kommittén i föregående framställningar framlagda odlingsplanen med omläggning av den odlade jordens användning i riktning mot odling av mera brödsäd, potatis, rotfrukter, fodersäd och baljväxter på de äldre vallarnas och trädesjordens bekostnad, med ett om möjligt intensivare bruk av åkern och dennas förbättrande genom dikning och andra grundförbättringar samt den brukade arealens utvidgning genom nyodlingar och röjningar givetvis förutsatte bättre tillgång på mänsklig arbetskraft än som under de senaste åren i allmänhet varit att påräkna. Det mötte dock stora svårigheter att nu närmare angiva storleken av detta ökade

Produktions-
kommitténs
framställning.

arbetsbehov. Redan kommitténs av riksdagen godkända förslag om nyodlingar till en omfattning av i medeltal 33,000 hektar årligen under de närmaste åren torde för sitt genomförande kräva en mänsklig arbetskraft om 1 à 2 miljoner dagsverken för varje år. Arbetsåtgången till den av kommittén föreslagna dikningen av åkerjorden, röjning av hagmarker samt diverse grundförbättringar torde bliva föga mindre. Visserligen kunde dessa nyodlings- och grundförbättringsarbeten, särskilt de mindre omfattande, till stor del utföras av jordbrukets ordinarie arbetskraft under jämförelsevis mindre arbetskrävande perioder av året, men alla mera omfattande företag krävde oundgängligen ökad tillgång på mänskligt arbete. Härtill komme det ökade arbete, som borde nedläggas på åkerjord, vars skötsel nu vore allt för otillfredsställande. Och dock finge alla dessa arbeten på intet vis hindra det normala jordbruksarbetets fortgående och tillgången till den arbetskraft, som vore behöfelig för en vidgad odling av de mera arbetskrävande kulturväxterna — potatis, rotfrukter, brödsäd — på deras bekostnad, som krävde mindre arbete, men också gäve högst avsevärt lägre för mänsklig näring användbar avkastning, såsom t. ex. de äldre och mindrevärdiga vallarna. Den nuvarande åkerns normala och om möjligt något förhöjda avkastning bleve under alla förhållanden den främsta arbetsuppgiften och de föreslagna odlings- och grundförbättringsarbetena kunde alltså endast upptagas, sedan arbetsbehovet å detta håll vore fullt tryggt.

Då man sålunda för innevarande och de närmast kommande åren måste räkna med ett synnerligen stort behov av mänsklig arbetskraft, hade kommittén sökt utreda det nuvarande och för närmaste framtiden antagliga läget på arbetsmarknaden och föreliggande möjligheter att till jordbruket överföra på annat håll lediga arbetskrafter samt särskilt att återbörda till modernäringen de arbetare, som till följd av de ekonomiska konjunkturerna under de senaste åren dragits till andra näringar. I första hand hade därvid kommittén undersökt utsikterna att förskaffa jordbruket den vanliga arbetskraft, som erfordrades för att näringsproduktionen skulle kunna drivas i önskvärd omfattning. Helt naturligt hade därvid också tagits i betraktande, på vad sätt arbetslösa från andra yrken kunde beredas tillfälle att deltaga i jordbruksarbete. I samband härmed hade också tagits i övervägande, i vad mån tillgång till minderårig arbetskraft, särskilt för den vidgade potatis- och rotfruktsodlingen, skulle kunna erhållas genom att under nuvarande allvarliga läge bereda möjlighet att vid trängande behov medgiva skolbarn ledig-

het för deltagande i produktionen av livsmedel. Slutligen hade kommittén haft under omprövning frågan, i vad mån militär personal kunde deltaga i produktionen av livsmedel dels genom ökad produktion för egen räkning, dels genom utsträckt ledighet från tjänsten för utförande av brådskande jordbruksarbeten i hembygden dels också genom att bilda den arbetsreserv, som i verkligt nödläge kunde tillgripas.

Vid behandlingen av sistnämnda fråga hade kommittén särskilt uppmärksammat reservtruppövningarna. Dessa övningar, i den mån de berörde jordbrukets arbeten, omfattade dettas yppersta arbetskraft i en ålder av omkring 30 år, av vilken en stor del såsom självständiga lantbrukare eller arbetare i mera ansvarsfull ställning endast med största svårighet under nuvarande förhållanden kunde avvaras i produktionsarbetet. Då just dessa åldersklasser genom sin tjänstgöring vid neutralitetsvakten fått en utbildning, som i icke ringa mån torde ersätta den, som reservtruppövningarna vore avsedda att lämna, ansåge sig kommittén böra hemställa, att nödiga åtgärder vidtoges för att bereda möjlighet att för innevarande år helt inställa de sedan 1917 uppskjutna reservtruppövningarna. Skulle av vissa skäl denna framställning icke kunna i sin helhet beviljas, ville kommittén hemställa, att vid de sålunda uppskjutna övningarnas förläggning under år 1918 behörig hänsyn toges till jordbrukets intressen. Lämpligt syntes vara, att vid olika truppförband tiden för dessa övningar i så fall bestämdes med hänsyn till jordbrukets behov av arbetskraft inom olika landsdelar samt efter hörande av vederbörande odlingsråd. Vad 1918 års reservtruppövningar beträffade, förutsatte kommittén, att Kungl. Maj:t liksom föregående år lämnade anstånd med övningarna i en omfattning, som kunde befinnas lämplig.

Med hänsyn till det kritiska läge, vari vår folknäringsfråga för närvarande befinner sig, är det givetvis av allra största vikt, att den av produktionskommittén framlagda odlingsplanen varder genomförd. En förutsättning härför är, att tillräcklig för jordbruksarbete lämplig arbetskraft står till förfogande. Varje åtgärd, som är ägnad att trygga jordbrukets tillgång på den för odlingsplanens genomförande erforderliga arbetskraften, torde därför böra vidtagas, så framt icke alldeles särskilda omständigheter lägga hinder härför i vägen.

Produktionskommittén har nu i sådant syfte föreslagit inställandet av innevarande års reservtruppövningar vid armén. Ehuru en dylik

Departements-
chefen.

åtgärd givetvis ur försvarssynpunkt är ägnad att ingiva vissa betänkligheter, anser jag mig dock, med hänsyn till det utomordentligt viktiga intresse det här gäller att tillgodose, icke böra motsätta mig det sålunda framställda förslaget.

Såsom av den ovan intagna sammanställningen framgår, äro reservtruppövningar under innevarande år avsedda att äga rum vid infanteriet med värnpliktiga, tillhörande 1910 års klass, ävensom med de till 1909 års klass hörande värnpliktiga, vilka på grund av under fjolåret för samtliga infanteriregementen utom tre beviljat anstånd ännu icke fullgjort dylik övning, vid fästningsartilleriet, fästningsingenjörtrupperna, trängen och intendenturtrupperna med värnpliktiga, tillhörande 1910 års klass, samt vid kavalleriet, fältartilleriet, positionsartilleriet samt fältingenjör- och fälttelegraftrupperna med värnpliktiga, tillhörande 1913 års klass. På grund av lagens bestämmelse, att reservtruppövning skall, på sätt Konungen närmare förordnar, äga rum vid fotfolket, fästningsartilleriet, fästningsingenjörtrupperna, trängen och intendenturtrupperna under nionde eller tionde året samt vid rytteriet, fältartilleriet, positionsartilleriet samt fältingenjör- och fälttelegraftrupperna under femte eller sjätte året, är det emellertid icke lagligen påkallat att under innevarande år anordna reservtruppövning för andra av ovannämnda värnpliktiga än dem, som tillhöra årsklasserna 1909 och 1913. Ett inställande av årets reservtruppövningar jämväl för dessa värnpliktiga förutsätter ett medgivande från riksdagens sida.

Fråga uppstår då, huruvida reservtruppövningarnas inställande bör för ifrågavarande värnpliktiga innebära befrielse från nämnda övningars fullgörande eller endast ett uppskov därmed till ett kommande år. Vid övervägandet av denna fråga har jag kommit till den uppfattningen, att en befrielse från övningarnas fullgörande bör äga rum i den utsträckning Konungen närmare förordnar. Såsom produktionskommittén framhållit, hava de värnpliktiga, vilka under innevarande år äro skyldiga att delta i reservtruppövning, i stor utsträckning varit inkallade till tjänstgöring för rikets försvar och därvid erhållit en utbildning, som i icke ringa mån torde ersätta den med reservtruppövningarna avsedda. Härtill kommer, att vissa svårigheter otvivelaktigt skulle uppstå, därest nästa år flera årsklasser samtidigt skulle inkallas till reservtruppövning. Slutligen torde jämväl hänsyn böra tagas därtill, att jordbrukets behov av arbetskraft jämväl under år 1919 kan komma att göra sig starkt gällande.»

Departementschefen uppläste härefter ett i enlighet med vad sålunda anförts inom departementet upprättat »Förslag till lag om be-

frielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att fullgöra reservtruppövning» samt hemställde, att samma förslag måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Erik von Horn.

STOCKHOLM, K. L. BECKMANS BOKTRYCKERI, 1918.
